

Dr. Ioan LĂCĂTUȘU

REPERE INTERBELICE ALE SOLIDARITĂȚII CU ROMÂNII BASARABENI

Cercetarea documentelor care fac parte din Fondul Arhivistic Național, deținute de Arhivele Naționale Covasna, a permis identificarea unor noi mărturii documentare referitoare la relațiile dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului și la solidaritatea fraților întru credință și neam, în realizarea unor repere identitare durabile. Dintr-un studiu cuprinzător pe această temă, aflat în curs de redactare, redăm acum câteva documente.

Mai întâi cererea de sprijin „material și moral”, adresată de ASTRA BASARABEANĂ Primăriei orașului Sf. Gheorghe, în anul 1920: „Asociațiunea Culturală «ASTRA BASARABIEI», Chișinău, str. Principele Nicolae no. 25, telefon 75, Stimate Domn, Asociațiunea noastră s-a bucurat în anii trecuți de o deosebită sollicitudine din partea D-vs., prin sprijinul material mărinimos ce ați binevoit a ne acorda, grație căruia am putut satisface cele mai arzătoare nevoi ale propagandei culturale în provinciala noastră. Este îndeobște cunoscut că: a) dintre toate provinciile alipite, Basarabia noastră este cea mai înapoiată în ce privește dezvoltarea culturii românești și rededeptarea conștiinței naționale; b) în această direcție, din pricina împrejurărilor și a altor nevoi mai urgente pentru consolidarea țării, nu s-a făcut îndeajuns în acești 15 ani de la Unire; c) cel mai solid mijloc în lupta pentru combaterea mirajului vechii culturi a Colosului de la Nord și a actualelor lui tendințe de dezagregare socială și națională, este și va rămâne «dezvoltarea cât mai adâncă a conștiinței și a culturii naționale».

Activitatea noastră culturală o desfășurăm prin gazeta populară apolitică «CUVÎNT MOLDOVENESC» și căminele culturale sătești, al cărui număr crește mereu. Pentru a se vedea tendințele culturale ale Asociațiunii noastre, ne permitem a anexa un extras din activitatea Asociațiunii noastre pe anul trecut. Cu acest prilej ne permitem să menționăm că pînă în prezent, în tot cursul acestor ani, dintre toate societățile existente, Asociațiunea noastră basarabeană a fost și a rămas singura organizație, care s-a menținut, a luptat și luptă pentru întinderea culturii românești și pentru unificarea sufletească a locuitorilor Basarabiei cu restul țării. Nădăjduind că veți binevoi a aprecia munca conștientă pur culturală pe care o ducem în Basarabia, Vă rugăm să binevoiți a ne acorda pentru anul în curs prețiosul Dvs ajutor material și moral, pentru a putea continua pe calea începută. În speranța sprijinului Dvs. mărinimos, Vă rugăm să binevoiți a primi expresiunea sentimentelor noastre de deosebit respect și recunoștință. Președinte Ioan Pelivan, Secretar, Al. David, Domniei Sale,

Domnului Primar al orașului Sf. Gheorghe” (Arhivele Naționale Covasna, Fond Primăria Sf. Gheorghe, dos. 154/1920, f. 1).

În anul 1932, Prefectura județului Treiscaune trimite o circulară către autoritățile administrative subordonate, cu următorul conținut: „Asociațiunea Culturală ASTRA Basarabeană, cu sediul în Chișinău, b-dul Alexandru cel Bun nr. 67, ne aduce la cunoștință prin adresele nr... că, în vederea ridicării unui monument eroilor voluntari ardeleni care au fost măcelăriți de bolșevici în gara Chișinău, pe cînd erau în drum spre Patria mamă pentru izolarea și pentru ajutorarea refugiaților moldoveni transnistreni a sinistraților inundațiilor din Basarabia, a luat inițiativa de a organiza în cuprinsul țării diferite serbări, conferințe, spectacole etc. Ministerul apreciind această laudabilă acțiune, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a da tot concursul Dvs. moral organizatorilor numitei asociații, pentru o cât mai bună reușită a scopului propus.” (Arhivele Naționale Covasna, Fond Primăria Sf. Gheorghe, dos. 554/1932, f. 1).

În 27 ianuarie 1937, Subsecretarul de Stat V. Bărcă, din cadrul Ministerului de Interne, originar din orașul Orhei, trimite primarului orașului Sf. Gheorghe următoarea scrisoare: „Lubite Domnule V. Stanciu. Pentru a slăvi memoria marelui voievod al Moldovei Vasile Lupu, a cărui domnie este strîns legată de viața județului Orhei, în care m-am născut și unde am crescut, și spre a face un act de afirmare a statorniciei stăpînirii românești în Basarabia, am luat inițiativa ridicării în orașul Orhei a unei statuii a Domnitorului dător de pravile și apărător al credinței strămoșești. Realizarea acestei opere a fost încredințată cunoscutului sculptor profesorul Oscar Han din București și va fi desigur una din cele mai impunătoare opere din țară, mai ales că pînă astăzi nu există în România o statuie de mari proporții a acestui Domnitor”.

Răspunzînd acestui apel de suflet, Primăria Sf. Gheorghe a acordat suma de 2.500 lei. În 27 martie 1937, Comitetul pentru construcția monumentului Domnitorului Vasile Lupu Orhei confirmă primirea sumei și transmite „mulțumirile comitetului și adîncă recunoștință pe care întreaga populație a românescului județ al Orheiului o va purta conducerii Primăriei Sf. Gheorghe, pentru puternicul sprijin acordat întru realizarea acestei opere istorice” (Arhivele Naționale Covasna, Fond Primăria Sf. Gheorghe, dos. 1960/1937, f. 1).

Orice comentariu pălește în fața faptelor ziditoare. Exemplul înaintașilor trebuie continuat, în forme actualizate.